

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

IX. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1900. 9—10. szám.

Az E. K. E. hódolata a király előtt.

Dicsőségesen uralkodó királyunkat 70-ik születési napja alkalmából az E. K. E. is üdvözölte, felkérvén *József Ágost* kir. herceg, védő ő fenségét, hogy az E. K. E. hódolatát tolmácsolja a király előtt. Ő fensége a legnagyobb készséggel teljesítette a kérést és eljárásáról a következő távirattal értesítette az egyesület elnökét, *Feilitzsch* Arthur br. orsz. képviselőt:

Feladatott Ischlben, augusztus 18-án.

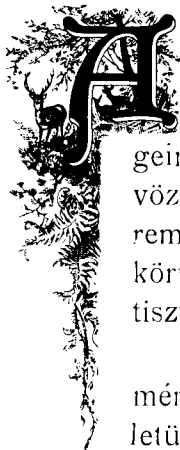
Ő felségének, legkegyelmesebb urunknak és királyunknak előadtam üdökivánataikat, melyekért őszinte, meleg köszönetét küldi az egyesületnek.

József Ágost főherceg.

A Meleg-Szamos forrásvidékének feltárása.

— Elnöki felavató beszéd a jun. 8-iki kiránduláson. —

Tartotta: **Melitskó Frigyes.**

A szabad természet örök szépségeinek szemléletétől meghatottan üdvözlöm a Kolozs-Bihar hegysége legremekesebb vidékén létesült új turista körút felavatásához megjelent mélyen tisztelt társaságot.

A mai nap nagy jelentőségű esemény-számba megy Kárpát-Egyesületünk életében, mert ez a kiváló és szép számú társaság minden egyes tagja innen visszatérve, mint lelkes hirdetője s buzgó apostola turistaügyünknek, majd széles körben tesz tanúságot arról, hogy itt — otthonunkhoz oly közel — láthatjuk, bírhatjuk, élvezhetjük az élet zajától búvósen elrejtett, pazar pompájú, fenséges, tiszta, ős természetet...

és mihamar megvalósul abbeli törekvésünk, hogy e természeti szépségeket a közgazdaság javára értékesítve, a nagy közönséget, az idegen forgalmat ide vonzzuk, ide csábítsuk.

Azonban, midőn a mai nap jelentőségét egy szívvel-lélekkel manifesztáljuk, előtérbe tolul a megemlékezés azon férfuról, kinek érdeme hogy e magasba nyúló sűgár ormok, meredek szakadékok, kettévált sziklatornyok. őserdőbe rejtett pázsitos tisztások, búvópatak-vájta barlangok feltárvák, bejárhatók, majdan ország-világ érdeklődésének tárgyai.

Gyengék az én szavaim ahoz, hogy e férfunak, Czárán Gyula tagtársunknak áldásos működését híven ecsetelni, érdemeit méltóan jellemezni tudjam. Nála a szabad természet iránti rajongó szeretet, nemes izléssel, páratlan erélylyel, hősies kitartással és ritka aldozat-készséggel egyesül.

Midőn a Meleg-Szamos forrás-vidéken pazarul váltakozó, csodás, elragadó természeti alakulások megközelítésére, bejárására művészi érzékkel létesített utakat, lépcsőzeteket, fo-

lyosókat, erkélyeket, áthidalásokat, mint az Erdélyi Kárpát-Egyesület legújabb turista alkötéseit ezennel ünnepélyesen felavatom, egyesületünk központja nevében hálás köszönetet mondok mindezen fényes sikerű fáradozásaiért Czárán Gyula tisztelt tagtársunknak, mint a hazai turista-ügyet szóval, tettel, tollal, lélekkel munkáló előharczosnak, zászlóvivőnek, egyben hálás köszönetet mondok az ide vonult előkelő társaság minden egyes tagjának, hogy ezen felavató, hazafias ünnepély fényét megjelenésökkel emelni kegyesek voltak.

Ezennel a Meleg-Szamos forrásvidékét, a nagy közönség részére megnyitottnak nyilvánítom.

Kirándulás Sütőpatakához.

Irta: **Csulak Lajos.**

Nyári tartózkodásunknak egyik fő és évtizedek óta ki nem maradható állomása Málnás. A mellett, hogy boldog gyermekkori emlékek és édes rokonai szeretet vonzanak ide — mondóm: e mellett ez a vidék nekünk felette tetszik. Rövidesen Olt-fejnek szoktuk nevezni. A folyam völgye, mely Bodokon alúl a Szépmezőbe olvad, itt már kezd nagyon szűkűlni. Jobbról, balról magas erdő-koszorúk közelednek egymáshoz, alig hagyva köztük annyi helyet, hol a víz

lezuhogjon. És e szűk völgyet dús kaszálók, buja szántóföldek teszik tarkává; de bizony így is kevés tér áll rendelkezésre a föld népe számára, melyen aztán a székely szorgalom úgy segített, hogy felmászott a meredek oldalokra, ott kiirtotta az erdőt és odaannektálta a mezőhöz. A hol a talaj erre nem volt alkalmas, azt kaszálónak hagyták, mi miatt az ott maradt vaczkorok, magyaró bokrok olyanná tarkították, mintha pompás gyümölcsösök lennének. És a természet hálása, a természet sietett kárpótolni más úton: megrakta savanyuvíz-forrásokkal. Bodokon elkezdve fel végig nincs község, melynek határában imitt-amott fel ne bugygyanna a *borvíz*. Julius havában, mikor az erdős oldalakon foly a szénacsinálás, akkor itt bolyongani valami kellemes. Az egész vidék tele van ózonnal; a jó friss szén-illat szinte kábító. Az ember végig dűl valamely árnyas lomb alá és nagyokat iszik az ott csuronkáló friss borvízből. Érzi, hogy csak úgy dagad a tüdő! Olyan étvágya kerekedik, hogy alig várja az étkezés idejét.

Aztán a nép! az a jó lelkű, egyszerű, bugyuta falusi nép! Órákig tudok elidőzni köztük, hallgatva jó ízű tréfájukat és hallgatva keserves *bucsalódásukat*, melyeket néha olyan egyszerű, kicsi, de rájuk nézve nagyfontosságú okok idéznek elő.

Az idő! oh az felségesen telik. Minden napnak meg van a maga programja. Egyik nap szénát hordatunk a hegyekről, másnap rákászat rendeztetik, harmadik nap díszfürdés az Oltban, hová a nők is hivatalosak. Majd egész és félnapos kirándulások és pedig: Tusnád, Bálványos-Füred, Szt.-Anna-tó, Herecz, Kincses, Bodoki havas és más helyekre, milyen itt épen száz és egynehány van. Azaz, hogy *volt*, mert az idén már egygyel több: Sütőpataka.

TÁRCZA.

Az E. K. E.-nek.*

Irta: **Vikár Béla.**

Oh, szép ez a Mátra, s benne Parád,
Ős tölgyek alatt nyíló lilium.
De lelkemnek szárnyat nem ad,
Elszáll belőle gondolatom.
Száll végig a síkon, az ormokon át,
Míg eléri a székelyek ősi honát!

Magyarország tündérkertje, te kis Erdély!
Kebeledre borul le híved.
Adnék, ha volna, kincseket is;
Kincsek helyébe fogadd e szívet,
Hozzád repeső, hű gondolatát,
Munkára hevítő hódolatát!

Oh, hogy szeretem hegy-völgyeidet,
Hol a történetnek szelleme ül!
S nemcsak tied ám ez a hő szeretet,

* Az E. K. E. közgyűlése alkalmából írta és küldte be szerző *Feilitzsch* Arthur br. elnöknek.

Minden fiadé, ki velem hevül.
Aki érted él, aki téged emel:
Az övék, a tiétek e szív, e kebel!
Parád, 1900. július 13.

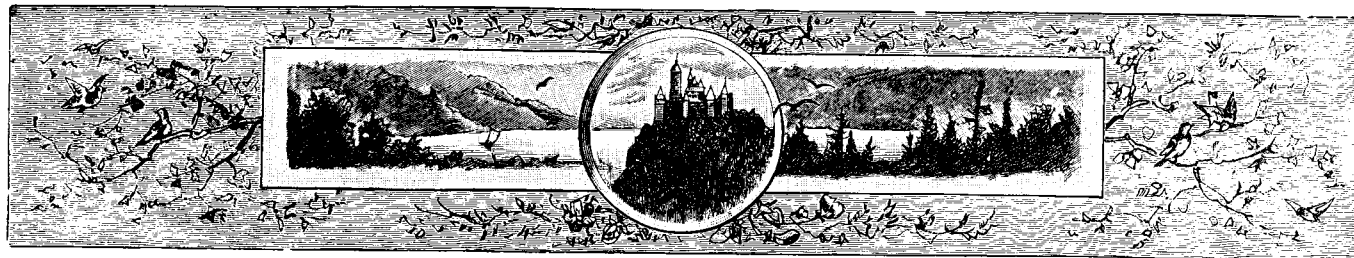

Az erdő.

Irta: **Boér Miklós.**

Elvetette az áldó Isten,
(Hogy mikor? -- tudni nem lehet),
Az életet magába rejtő --
Parányi apró sejteket.
Mélyre hintve, belekavarta
A föld szürke röge közé,
S csillagszemű éjjel: harmattal,
Meleg esővel öntözé.

Duzzadt a sejt . . . Kipattant végre
A rügy s az első kis levél;
Életet csókolt a parányba,
Ki öröktől-örökre él!
Színt rajzolt a gyöngye levélre
A napsugár, az isteni!
Kinél szebben, a nagy világon,
Senki sem tud még festeni!

Nos! és hol legyen ez a bizonyos Sütőpataka?

Megmondom. A mint a vonat a bodoki állomástól közvetlen az Olt-partjára ereszkedik le, balról egy hosszú, keskeny község nyúlik el (fölfelé menet) — az Oltszem. Oltszemmél szembe keleten elhúzódó hegylánczba egy rövidke — alig 1½ klmeter hosszú parányi völgyecske nyúlik fel, melynek fenekén egy piczike patik nyargal az Oltnak, ez Sütőpatak. A vonat közvetlen a kis völgy nyílása előtt robog el. A kis völgy torkában fent egy kellemes ízű borvíz-forrás van, melynek vizét ki tudja hány ezer év óta vette magába a kis patak s jutott le vele az Oltba! Ez persze nem az egyetlen, mert hiszen fölfelé innen száz és száz forrással történik ez, úgy, hogy az Olt vize valóságos gyógyítóvíz. Néhány vállalkozó embernek az a gondolata támadt, hogy ők azt a sütőpataki vizet, melyet Vilma-forrásnak kereszteltek, nem engedik az Oltnak. Megkostolták és úgy találták, hogy gyomor, vese és altesti bántalmaknál sikerrel használható, — nagy gyógyítóereje van, — borral vegyítve pedig éppen felséges ital. Merítették belőle, felküldötték Kolozsvárra a vegykeresleti állomáshoz, és az elemzés igazat adott. Azok számára, kik jobban megtanulták a chemiát nálamnál, közlöm a dr. Fabinyi által megejtett vizsgálat eredményét is.

Vegyelemzés.		1 kgrm vizben fel- oldott sók
Fajsúlya 19° C. — 1.0024. — Hőmérséke 11:20° C.		gramm
Calcium hydrocarbonat	Ca 2(HCO ₃)	1:24728
Natrium hydrocarbonat	Na HCO ₃	0:80776
Magnesium hydrocarbonat	Mg 2(HCO ₃)	0:43016
Ferrum hydrocarbonat	Fe 2(HCO ₃)	0:01189
Chlornatrium	Na Cl	0:08267
Chlorkalium	KCl	0:02503
Chorlithium	LiCl	0:00545
Jodkalium	KJ	0:00038
Borsavas natrium	Na 130 ₂	0:01263
Kovasavas natrium	Na ₂ SiO ₃	0:06779
Kénsavas aluminiun	Al ₂ 3SO ₄	0:00083
Kovasavas aluminiun	Al ₂ 3SiO ₃	0:00046
Kovasav	SiO ₂	0:01293
		2:70565
Szabad szénsav . CO ₂ . 1097:5 köbcnt.		2:15738

Tehát új kiránduló pont! — Nem is késtünk soká, a helybeli tanító, Erdős Gábor, ki már ismeretes a helylyel, volt szives vezetőül jönni. Reggel 9 órakor indultunk Málnásról s mindenütt a vasút mellett haladva mintegy ¾ órai gyaloglás után már a kis völgy torkolatánál voltunk. Útközben megízleltük a oltszemi

Aztán ezer s ezer sejt szökkent
Életre a hegyek felett,
És nőtt bokor, fa, virág szerte
S az egész föld bokréta lett . . .
A bokréta között sötétén —
Az árnyas szép erdő borong;
Suttogva száll a szél fölötte
S benn . . . halld! . . . az erdő lelke zsong! . . .

Illat kél a mély völgy öléből,
Minden virág csak azt lehel;
Az erdőnek szíve megdobban,
Mint szent érzéstől a kebel:
Madárdal zendül lombos ágon,
— Most imádságot mondanak!
És orgonál a szent imához,
A nyargaló hegyi patak . . .

Kakuk kiált a hűs berekből, —
Tilinkós rigó visszaszól,
És fölzendül, csattogva, sírva.
A csalógány a lomb alól . . .
Pelyhes madár csipeg a fészken
S a rabló szarka lesbe jár . . .
Éles sírás hallik e perczben:
A kis madárnak vége már!

. . . Mindenütt csak a küzdő járma, —
Az örök csata_kürt-szava;

Mintha minden pillanat, egyre,
Csata-sorokat bontana:
Itt, sas nyílal a gyáva nyúlra,
Ott vérszomjas ordas liheg . . .
Oh, mindent, mindent meglátsz, hogyha
Magaddal hordod -- a szived! . . .

Nagyon szeretlek árnyas erdő!
Hozzád hozom a lelkemet,
Hadd vigasztalja az a küzdés,
Amit árnyékok eltemet . . .
Én meglátom a bút még itt is;
Meghallom a küzdés zaját —
S ha lelkemet vihar zavarja:
Itt, szent megnyugvás járja át! . . .

Suttogó lombod, kicsi fészked,
Iramló pajkos patakod,
Virágaid, madarad, sziklád,
Fényed, borongó bánatod, —
Mind arra tanít, hogy az élet:
A küzdelem s a szeretet! . . .
Szívembe száll mennyei béke
S buzgó imára térdelek . . .

borvizet, mely azonban sós-kénes tartalmánál fogva ivásra nem alkalmas. A helybeliek pogácsát sütnek vele. A kis völgyön felvezető út alig tartott $\frac{1}{2}$ órát, mikor a szorulatban fent megpillantottuk az órházat. — Helyben voltunk. Félóráig pihentünk; erre nem annyira a fáradság miatt, mint inkább a rekkenő nagy meleg miatt volt szükségünk. A nap szűrő melegen süttött, mi a rövid út ellenére is húzta ki belőlünk az izzadságot.

Azután megnéztünk mindent. Ez a minden itt bizony csak a forrásra terjedhetett ki, mert maga a hely egy vadregényes, sötét szűk völgytorkolat, melyet három oldalról magas tölgyesek és bükkösök körítenek. A kezeléség a forrás fölé egy 2 szakaszos házat épített. Egyik szakasza az örnek szolgál lakásul, a másik szakasz a kútnak védelmül. A forrást a legmodernebb elvek szerint vették köpübe; légmentesen, teljesen elzárták, csupán az oldalán van két réz-csap, hol a víz állandóan csurokáljon; ez egyúttal a töltő is. A két csap alatt az üvegeknek van helye, melyből 24 óra alatt 1800-at lehet tölteni; dugaszolás, kupakolás minden, minden az újkori praktikus módon géppel történik.

És a víz kitűnő. Hogy addig — már sok idő óta nem érzett étvágyunk jött, azt mi mindenek felett a víznek tulajdonítottuk, melyből ebéd előtt nagyokat ittunk.

Nemsokára megjöttek a kezelő urak is a megfelelő számú pinczetokokkal, mi már készen vártuk a nyársra húzott zsványpecsenyével, lakoma után, mely mindnyájunknak felségesen ízlett, az urak megmuto-gatták a töltést, dugaszolást, meghíttak uzsonnára, melyre négy órán túl már nem tudtunk várni. Olyan étvágyat csinál a víz itt. Mire a négy óra megérkezett, akkorra szintén megérkezett a zivatar is. Nem a nagyobb fajtából, csak olyan jó közepes. A körüli hegyek mögül kezdtek lassan fehér, ragyogó felhők mászni fölfelé, minél magasabban lepték el az addig tiszta kék fényes égboltot, a fényök a szerint vesztett a fehérségéből és ment át a barnába. A nyugati határon még látszott egy-egy folt a tisztástól, melyen át vakító napsugár lövelt a tulsó oldalra, mikor a hátunk mögött emelkedő bodoki havas el kezdett morogni. A forró lég egyszerre lehűlt, a fák sudarait pedig csavarni kezdte a szél. A morgás mind gyakoribb és gyakoribbá váltott s úgy tetszett, mintha vehemens módon közelednék felénk. Egyszerre nagyot csattan épen a fejünk felett, alig volt időnk beszaladni a kész flekennel az őrszobába, már az eső nagy kövér csöppekben kezdett potyogni. Csattogás, villámlás egymást követte sűrűn, mialatt a zápor is megeredt. Ugy ömlött alá, mintha kártyából öntötték volna. Ugy zuhogott, hogy azt hittük elvisz mindenestől. A vihar derékban hajlította meg a fiatalabb bükköket, melyek nyikorogva csapódtak vissza, miközben egymás ágait leveleit rongyolták szét. Közben, néha, olyan sivitással csapódott a ház oldalához, hogy a friss tapasz csak úgy hámlott alá róla. Alig negyed óra mulva az addig mélyen csuronkáló kis ér egy zuhataggá dagadt, hömpölyögve, zuhogva rohant alá, a piszkos lé vastag taj-

tékot gyúrva, hol útjában valami akadályra talált. Mi, városi selyem gyerekek, megve kerestük a szoba leg-hátulsó zugát és az étvágyunk egy perc alatt oda lett. A barátaink csendesesen nevettek. Fel sem vették ezt a *gyerekjátékot*! Mi ez! Hiszen csak a középső fia sem az öreg apjának. Kiültek az ajtó küszöbre; marokra fogott bicsokkal gyúrták magukba a peccenyét. Nem csuda! Szóval vannak az ilyen időhöz.

— Elmúlik! ebbe' a hegedű; szent helybe' elmúlik! — bíztattak. S valóban igazuk lett. Háromnegyed óra sem telt el, a csúnya, haragos fellegek kezdettek lassan gyérülni, mialatt az eső is csendesesen elállott. Úgy tetszett nem soká, hogy a deli hegy tetején egy darabka kékség villant fel. S csakugyan igaz! A kezdetben kis folt észrevétlenül kezdett nőni, melyen át nemsokára ismét kisütött a nap. Egy másik félóra mulva mintha semmi sem történt volna: a nap épen olyan forrón tűzött s az eget csak egy parányi felleg sem homályosította el. A kis ér is sokkal alább szállt és hogy mi történt, azt csupán az mutatta, hogy a mederben még mindig agyagos, sárga lé folyt.

Rendre visszatért a bátorságunk is, a mi hogy minél gyorsabb tempóban történjék, kezdtük magunkba szedni a bort. Fájdalom, hogy a pecsenyéről is ugyanazt el nem mondhattuk: a sok zsvány azalatt mind megette. Csak szalonnával voltunk kénytelenek magunkat kárpótolni. Hanem hiszen ki is vettük belőle a részünket, melyre a friss vízzel vegyített bor annál felségesebben esett.

A nap már régen alászállott a nyugati hegyek mögé, köröskörül egymásután tűneztek fel a csillagok, a mikor arra gondoltunk, hogy jó lenne immár czihelősködni. A kiállott félelem, sok tréfás csipkedésre adott alkalmat. -- Mire az utolsó korty borunk is elfogyott, magunkra aggattuk az üres tarisznyánkat s azzal a gondolattal, hogy lesz mit dagasztanunk hazáig, megindultunk a kis völgyön le. -- Nagy bámulatunkra azonban alig $\frac{3}{4}$ klméter után poros volt előttünk az út.

Úgy látszik, hogy az öreg Jupiter bácsi csupán a mi mulatságunkra rendezte ezt a kis előadást.

A „Sütőpataki Vilma-forrás“-nak minél nagyobb elterjedést kívánok!

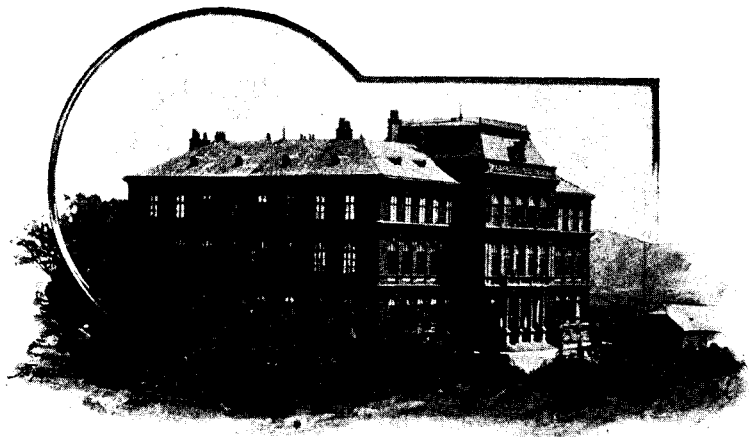

Selmeczbánya turistasági vidéke.

Irta: **Hoffmann Géza.**

Selmeczbánya közönsége előtt több ízben volt thémám Erdély egyik legkedvesebb részének, a Székelyföldnek ismertetése. És hogy szívesen hallgattak meg, már a tárgyam kedvességénél fogva, azt hinni remélem, mert Selmeczbánya falai között gyakori az erdélyi ember, a kinek magyar szíve, magyar lelke és magyar szava fontos missziót teljesített és teljesít ezen idegen ajkú város megmagyarosításában.

Most fordítva teszem, néhány képet nyujtok ar-

A SELMECZBÁNYAI AKADÉMIAI ÉPÜLET.

ról a városról az „Erdély“ híveinek, a melynek nemcsak természeti szépségei a turistákra nézve becsesek, csaknem páratlanok, de arról is nevezetes, hogy ez a város bocsátja útjokra a turistáknak leglelkesebb és már foglalkozásuknál fogva is leghívebb művelőit: az erdészeket és a bányászokat.

S azután meg úgy érezzük is magunkat ezzel a várossal szemben, mintha csak itt lenne a Királyhágón túli bérczes, völgyes részben. A fenyvesek illata, az érczúzókat zakatolása, a hegyoldalak tárnái, az ezüst kohók ólmos-szürke füstje, a hosszan elnyúló utcasorok, olyan hasonlatosak a mi erdélyi bányavárosainkhoz. A képzeletem elragad, az a szövevényes érczhálózat, a mely a Felső-Magyarország és az Erdély csúcsos hegyeiben szeretett hazánk gazdagságainak egyik kútforrását alkotja, talán egyesül a melyben, onnét ide húzódik, mint valami arany fűzér, a mely bevonja, közbe foglalja az Alföld áldásos, termékeny vidékét.

Ki tudja milyen tündér kéz fonta ezt így, de hogy így van ez, érzem, sejtem, avagy csak szívem sugallata ez, a mely oda vezet az otthonba és ha ott vagyok, vissza ide az új otthonomba, a melytől elszakadni nem tudnék, a melyben ép úgy szeretem a természetet, mint a hogy szeretni tanultam azt ott a felvidék ősi városában!

* * *

Selmezbánya nem ismeretlen város, főként a turisták előtt nem. Különösen Erdélynek nincs oly kiválóbb vidéke, a hol ha más nem, de a főerdész ur bizonyára az ifjúkor legédesebb emlékeit látja felmerülni, azzal a sajátságos zománczczal bevonva, mely az idők múlásaival minden cselekedetünkre tapad. S ha más nem, úgy ő el tudja mondani annak a girbe-görbe városnak sajátságos helyzetét, szokásait, le tudja festeni a vidékét, társadalmi életét, néhány középkori emlékeztető népszokását.

S én célt értem ezzel is, mert a midőn témámul választottam ezen nagyon is ismert vidéket, tettem ezt azért, mert számítok az említett tagtársakra, ők kipótolják a hiányokat, mindenik tud valami kedveset, érdekeset róla és elég a kedves nótának az accordját hallani, hogy eszünkbe jusson mindaz, a mi lelkünket elragadta, hogy lelkünk ismét telve legyen azzal az édes érzéssel. S én az erdészeket úgy képzelem magamnak a turistaság körében, mint a kertész a virágos kertjében. Ő is rendez, ovja, gondozza azt a nagy kertet, a melyet a nagy természet alkotott a föld minden élő teremtményének gyönyörködtetésére. A nóta accordjai pedig emlékeztetik őt arra a helyre, ahol mindezt élethivatásául ismerni és szeretni tanulta.

A budapest—rutkai vonat Garamberzenczén teszi le amaz útasait, a kik Selmezbányára törekszenek. A Garam festői völgyének úgyszólván legremekebb része ez. Sűrű erdőségek, érdekes sziklatömbök, várromok, a fővonal alagútjai sűrű egymást utánban, a mint a körmöczi hegyek testébe hatolnak, mindez oly panoráma, a mely a völgy minden kanyarulatával egyegy újabb és meglepőbb képet tár elénk.

Selmezbánya felé a völgy folytonos szűk, inkább patak mederben emelkedik s Bélabánya mellett tágul ki, de csak a hegysor alkot körivet, a medence azért nem sík, sőt ellenkezőleg a kúpok festői változata terül el rajta.

Egy ilyen kedvesebb domborzat, kis völgyeivel a Kisiblye, a mely az erdészeti akadémia tulajdona s ugyancsak erdészeti tanulmányok céljaira szolgál. —

Bájos hely és értékét emeli az is, hogy a selmezcziek nyári multságainak helye. A várostól félórányi távra fekszik, útja illatos, virágos mezőkön vezet keresztül.

A selmecki medenczét határoló hegység, az érczhegységhez tartozik, melynek csúcsai középmagasságúak, a 2000 métert azonban egyik sem éri el, sőt az 1500 méteren felül sem emelkedik. Éles gerinczek, hegyes csúcsok és az érczes telléreket jellemző, mely kimosások (erosiók), meredek völgyek, a melyek inkább száraz árkoknak nevezhetők, jellemzik eme hegyvidéket.

Ezen körívek, közvetlen a város felett terülő északi hegygerince a Tanád, a mely 800—900 méter magasságig emelkedik, ez déli irányban kanyarodva, átnegy a vidék legmagasabb hegytömbjébe, a Szitnyába s Kelet felé megszakadva, az Ipolyba nyíló völgy által, a mely itt még igen keskeny s melynek legészakibb végében terül el maga a város, csatlakozik a keleti körívet alkotó hegylánczhoz, mely a Garam zólyomi völgyét választja el Selmezbányától. Ez a hegysor már teljesen elűtő az érczhegységtől, mert inkább lapos, fennsíkszerű hegyhátaból áll.

Ezen medenczén belül azután váltakoznak az apróbb dombok, a melyekre épült a város. Legkiválóbb dombja — a kálvária. Emberi mű, mely isteni dolgot ábrázol, a természet isteni művén!

Mintha ez a kúp lenne mégis e medence központja. Valószínű, hogy ős időkben Selmezbánya medenczéje is tágas és sík volt — de a bazalt vulkán működésével eltűnt, felemelkedett a hegykúp s a láva apró domborokra osztotta fel azután teljesen a sík területet.

Egyébként is a vulkanikus működés ezen a vidéken irtózatatos katastróphákat végezhetett. A régi világot elpusztította teljesen, de a hadi sarczot is megfizette ama kincsekben, a melyeket a rombolás helyére leraktározott.

Az egész környéken sík területről szó sincs, a Selmezbányán felnövekedett gyermeknek ép úgy nincs fogalma a síkságról, mint a kecskemétinek és debreczeninek a hegységekről.

A kálvária úgyszólván uralkodik e város felett. Egymagában álló kúp, mely ezen görbe felületből impozánsabban emelkedik ki, még pedig igen szabályosan, a vulkánok ismeretes czukorsüveg alakját beartva. Az alapköze is vulkanikus — bazalt.

Selmezbánya történetéről, bányászatáról, magáról a városról beszélnem a jelen czikk keretén kívül esnék, ezt tehát mellőzöm; főként kiránduló, turistikaillag érdekes és nevezetes helyeit keresem csak fel. Ezek között elsőrangú: a hodrusi tóvidék. Tanád hegylánczolatának északi lejtőjén képződött mely meden-

czében fekszenek a hodrusi tavak, sűrű fenyvesek által körbezve. A tavak bár mesterségesek, de Selmezbánya valódi szépségeit alkotják. A bányászathoz szükséges vizet gyűjtik meg, olyanformán, hogy a mély hegyszakadékokat, magas gátak által elzárják s ilyenformán sokszor harmincz méter mély, fél klm. hosszú, 300—400 méter széles tavakat nyerne, a melyek rendezes erdős területen, természeti szépségekben bővelkedő helyeken fekszenek, turistákra vonzó hatást gyakorolnak.

Az egész környéken tizenegy ilyen nagyobb-szerű és megtekintésre méltó tavat ismerek.

A legszebb közöttük: a hodrusi tóvidék, már azért is, miután ezek közelében pihennek a 48-iki csatában elesett honvédek is. Szébb pihenő helyet képzelni sem lehet. A fenyvesek örök zöldje díszíti pihenő helyét a szabadság örökké dicső apostolainak!

A Tanád hegy gerincz élén haladva, meglepő látványban részesülünk. Az egyik oldalról az ősi bányaváros hatalmas terjedelmével, nagyobb-szerű építkezéseivel, kohóival, akna telepeivel, távolban a Coburg hercegek szt.-antali várkastélyával, a munka, az élet, de a nehéz küzdelem képét is mutatja, másfelől az erdő sűrű és hatalmas öve, az idyll, a nyugalom lakóhelye. A kultura és az őstermészet közvetlen közelben!

Talán még a brassói Czenk sem nyújt ilyen meglepő látványt. Kétségkívül izlés és kedély dolga meghatározni az elsőséget, de tény az, hogy kevés hely nyújt annyira változatos és oly éles ellentéteket mutató látókört, mint Selmezbánya északi vízválasztó hegygerince. Itt is a hegység egyik oldalának lábánál elterülő város, a másikon az erdőkoszorúta hodrusi és vihnyei völgy csillogó és úde zöld színű tavaival, a magas hegyekkel fedett háttér, csaknem hasonló a Czenk panorá-

májához, a hol ugyancsak a kép egyik felén a nyüzsgő, élénk város, gyáriparával, a termékeny Barczasággal, a másikon a havasok hatalmas, félelmes körvonalai.

Legnevezetesebb turista helye Selmezbányának azonban a Szittnya. A környéken a legmagasabb hegy lévén, Selmezbánya társadalmában oly kiváló szerepet játszó turista osztálynak is nevét kölcsönzé.

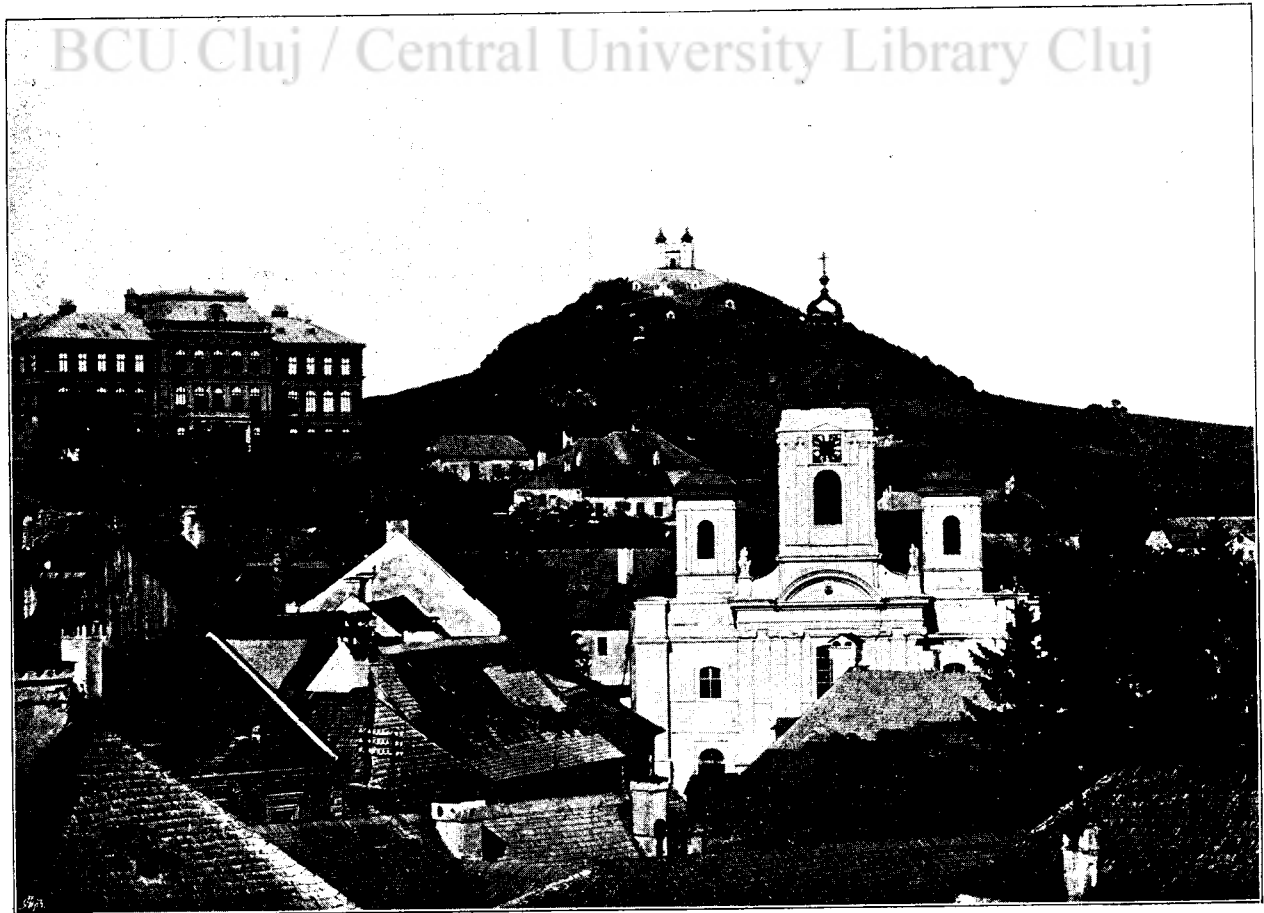
A mi erdélyi hegyeink között meglehetősen szerény helyet foglalna el, miután az 1000 méter magasságot alig haladja meg (1011 m.), míg ellenben itt az óriások szerepét játsza. És méltán — mert még a felhők is elismerik a nagyságát, uralkodó szerepét, a viharok ott születnek, onnét indulnak útjukra.

Óriások által emelt vár ez, egy torony, a mely minden oldalról egyenes sziklafalakkal van körülveve, a teteje pedig fennsíkszerű lapály.

Csodálatos hegy, mert nyújt annyit, a mennyit csak a mi erdélyi nagy havasaink tudnak nyújtani. Alpesi kép, magas hegyi jelleg, a mely mellett eltörpülnek a máskülönbén elég tekintélyeseknek látszó hegysorok, meglepő nagy látóhatár, az Alacsony Tárától a Dunáig. Tetejére érve teljesen élvezzük a magas hegyezés gyönyöreit, a fáradságot oly kárpótolva érezzük, hogy szégyenkezve gondolunk arra a 2 $\frac{1}{2}$ órai hegyezésre, a mennyi időbe kerül Selmezbányáról a Szittnya tetejét elérni.

S ebben irigylésre méltók a selmeczi turisták, mert ilyen csekély fáradsággal, ilyen nagyon sokat, úgyszólván mindent elérni máshol nem lehet.

Bejártam Erdély több magas hegyét, különösen Gyergyó vidékének szikla óriásait, de mindeniknél egy másik, közelben levő magas orom, a mely a szemhatár terjedelmét elfogta, önkénytelenül is arra ösztönzött: feljebb — feljebb! S a mikor el is értem a legfelsőbb helyet, akkor is ott állottak azok a hatalmas

SELMECZBÁNYAI KÉPEK.
(KÁLVÁRIA HEGY.)

vetélytársak, a melyek csak néhány méterrel maradtak a versenyben vesztesek.

Itt azonban teljesen érezzük azt, hogy elértük a legfelsőbbet, a meddig csak a szem messze ellát, minden alattunk van. Végtelen gyönyör, megnyúgvás, vágyaink kielégítésének édes érzete lep meg, s e mellett bár csak az 1000-ik métert (a tenger színe felett) értük el, amely erdélyi hegyeinknél akármelyik hágó magasságának felel meg, mégis úgy érezzük, hogy a havasok, a magas hegyek régióit értük el. Erre emlékeztet: a levegő, a növényzet stb. A szemhatár pedig elbűvölő. Városok, falvak, csillogó tornyaikkal, hegyi patakok, a mint megizmosodva a völgyekben kanyargó, méltóságos folyásokkal a távolban eltűnnek, szántóföldek mind-mind összefolynak a végtelen messzeségben.

A nap kelte és a nap nyugta pedig ragyogó színpompájával, a sугártörés remek jelenségével oly felséges látvány, hogy párjára messzre földön alig akadni.

Magában véve már ezen tünemény is megérdemli azt a csekély fáradságot, a melyet a Szittnya hegy megmászása követel.

Selmezbánya általában véve érdekességénél és a látnivalók gazdagságánál fogva igen szerény város. Szépségeit rendszeren az idegenek fedezik fel, szép természeti helyei iránt, úgy mint hazánkban általánosan, itt is meglehetősen közöny uralkodik.

A kiválóbb helyek, érdekesebb csúcsok, festői fekvések itt is csak a kutató szem által fedezhetők fel, azokra itt sem hívja fel a figyelmet senki sem, kivétel csupán a Szittnya hegye, hol kényelmes pavilon fogad, gondos felszereléssel, jó vendéglő, mérsékelt árakkal, úgy hogy a turista semmi tekintetben sem csalódik. Nyugodtan keresheti fel e helyet és bizonyára

azzal az óhajjal hagyja el: bár lenne édes, szép hazánknak sok oly helye, a hol ennyi szépet, ennyi kedveset lehetne látni s a hol az ember jó izlése, jó kedélye, fogékonysága a természet szépségei iránt is nyilvánulna, úgy mint itt.

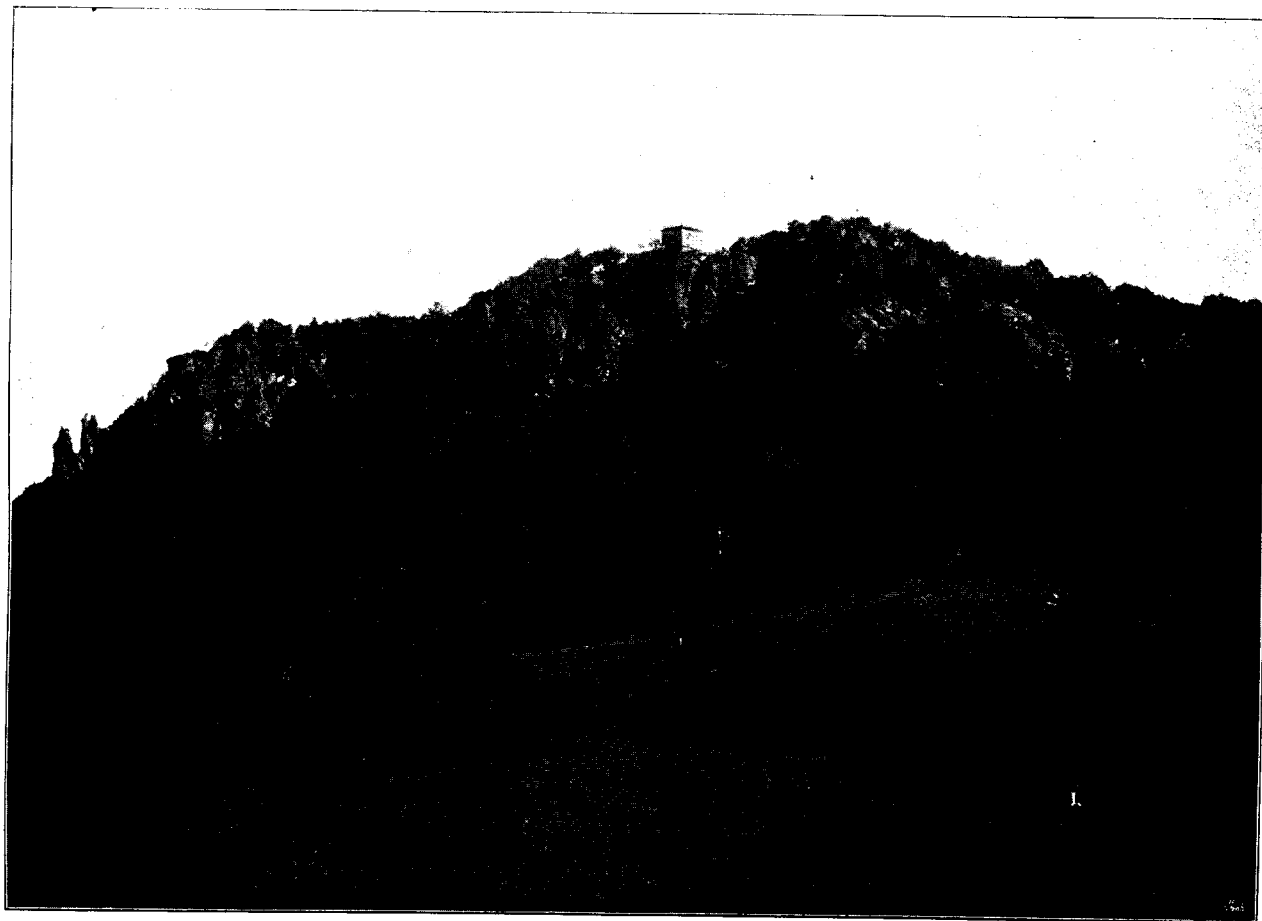
A Szittnya kultusza Selmezbányán kiváló, még a nép rétegeiben is el van terjedve. A gyermeki képzelet korán áhítozik utánna s valóságos szent ihlettel járja meg először; az öreg csak akkor érzi magát igazán annak, a mikor le kell mondania kedves hegyének eléréséről. Nincs család, a mely egy évben legalább egyszer ne menne fel ünnepelni a természetnek eme fenséges templomába.

Az idegen, a ki Selmezbányára érkezik, Szittnyát nem ejti el a programjából. Szt.-Antalban (falu a Szittnya hegy lábánál) nyaraló Coburg hercegi család tagjai minden évben felkeresik, többnyire illusztris vendégeikkel együtt.

Legújabb időben Selmezbánya egyik igen kedves pontján, az u. n. Rónán részvénytársaság útján nyaraló telepet is létesített. Egető szükségét pótolta ezzel, miután a nyaralók száma évről-évre növekedett s végre is az idegenek kitartó lelkesedése, tette ébresztette a selmeczieket s meggyőzte őket ezen nyaralóhely gyönyörű fekvéséről.

Földalatti kincsei egy évezred óta gyarapítják édes hazánk kincses tárát. A föld alatti világ szövevényes tárói oda vezetnek azokba a csillogó, ragyogó kamrákba, a hol az érczek lefejtésével küzd a bányamunkás. Mind mélyebbre-mélyebbre hatolnak a föld belsejébe. Az egyszerű földtúrásból ma már modern, impozáns tudomány lett, a melynek kultiválására ott emelkednek a büszke paloták, hirdetve a magyar állam bőkezűségét, a magyar bányászati tudomány haladását.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SELMECZBÁNYAI KÉPEK.
(SZITTNYA A TALÁRRÉSZRŐL.)

Az érczek feldolgozására ott működnek a technika legújabb vívmányai szerint berendezett zúzókat, a hatalmas terjedelmű kohó.

Nemcsak látni, de tanulni is lehet itt sokat, hasznosat, életbevágót!

A város, a mely bányászatra van csupán utalva, a bányászt jellemző lelkesedéssel, nem lankadó reménnyel halad, küzd a nehéz sorssal — de a kultúra, a műveltség színvonalán áll s minden nevezetes kérdésnél kiveszi a megoldás részét is.

Bányatelepeit jórészt az erdélyi vidékek szülőttei vezetik, ott plántálják át azt a magyaros érzést, a mely mind jobban tért foglal s mind inkább nyelvében is oda csatolja hazánk magyar városaihoz, hiszen érzelmeiben állandóan ott volt.

Míg a város fiait otthont cserélve Erdély kies vi-

dékein erdők, bányatelepek között ismét beleolvadnak a magyar társadalomba úgy, mintha ez a rész lenne édes szülőföldjük.

Könnyű ez, mert a szép természet, hegyeink kincses volta itt is — ott is, a magyar föld szeretetét lehel belénk.

S bár képzeletem nem csalna, bár az az érczes fűzér, a melyet látni vélek a föld mélyében ismét oda által húzódni: egy teljes koszorúvá alakulnék át s itt fenn is összekötné, diszitené e szép hazát: az emberek szívében, kölcsönös megértésében és a hazának egyenlő, odaadó szeretetében.

KÜLÖNFÉLÉK.

As E. K. E. közgyűléséhez.

Czárán Gyula tiszteleti tagsága.

Az E. K. E. közgyűlés a műszaki bizottság javaslatára megválasztotta volt *Czárán Gyulát* tiszteleti tagnak. A bizottság erre vonatkozó beadványa a következőleg hangzik:

Igen tisztelt választmány!

Megszavazott az igen tisztelt választmány a múlt év folyamán 400 frtot bizottságunknak, hogy ez összeggel a Szamos forrás vidékét feltárjuk és a közönség részére hozzáférhetővé tegyük. E megbízás alapján műszaki bizottságunk felkérte *Czárán Gyulát* bizottsági alelnököt, hogy ez összeg erejéig a munkálatokat kezdje meg és vezesse. *Czárán Gyula* tagtársunk e felkérésnek a legnagyobb készséggel eleget tett, úgyannyira, hogy folyó hó 8-án a létesített turista alkotásokat hivatalosan át is vehettük.

Midőn ezt a tekintetes választmánynak tiszteletteljesen tudomására hozzuk, kötelességünknek tartjuk, hogy jelentést tegyünk arról is, hogy a rendelkezésünkre bocsátott összeget miként használtuk fel.

A Szamos forrás vidékét *Czárán Gyula* teljesen és mintaszerűleg feltárta. Készítettett 8 kilométer hosszú gyalogjárót, sok helyen lépcsőkkel, híddal, folyosókkal, erkélyekkel. Épített a barlangokhoz karfás bejáratokat, a sziklahasadékokhoz nagyará-

nyú lépcsőzeteket, terraszokat. Az egész körutat továbbá jelzőtáblákkal és színes jelzésekkel látta el. Tehát *Czárán Gyula* e szép vidék feltárását oly módon vitte keresztül, hogy az egyesület által megszavazott 400 frton felül a sajátjából ezeket költött, a miként erről műszaki bizottságunk személyesen is meggyőződött.

Ezzel a páratlan bőkezűséggel szemben bizottságunknak egyszerű köszönete nem elégséges arra, hogy kifejezzük *Czárán Gyulával* szemben elismerésünket és hálánkat, nem elégséges már csak azért sem, mert *Czárán Gyula* nemcsak a Szamos forrásvidékének feltárásában szerzett el nem enyésző, kiváló érdemeket, hanem azért is, mert mint egyesületünknek tagja, a legnagyobb érdeklődéssel és valóban ideális szeretettel karolta föl a magyar turistaság elhanyagolt ügyét. Az ő munkássága immár akkora, hogy egymaga egész turistaegyesületet képvisel és annak áldásos és közhasznú munkáját egyedül végzi.

Szerencsések voltunk *Czárán Gyulát* megnyerni arra is, hogy az ő páratlan ügybuzgóságát a természeti szépségek iránt tovább is egyesületünk körében és zászlója alatt érvényesítse és ezentúl *Czárán Gyulának* minden alkotása az E. K. E. nevével lesz kapcsolatos.

Szükségtelen, hogy ezek után tovább és hosszabban megokoljuk azt az indítványunkat, hogy az igen tisztelt választmány tegyen előter-

jesztést a folyó hó 15-én tartandó közgyűlésnek, hogy válassza meg *Czárán Gyulát* az alapszabályok 9. §. a) pontja értelmében tiszteleti tagnak.

Ezzel a kiténtetéssel az igen tisztelt közgyűlés egy olyan magyar turistát tisztel meg, a ki most még egyedül bírja azokat a turista éretnyeket, a melyek szükségesek, hogy valaki valódi turista legyen. És ezzel egyszersmind a közgyűlés alapszabályszerű kötelességének is eleget tesz, mert a tiszteleti tagsági czímmel *Czárán Gyulát* valóban az „az egyesület körül tanúsított turista érdemeiért tünteti ki.“

Abban a reményben, hogy az igen tisztelt választmány indítványunkat elfogadja, vagyunk

Kolozsvár, 1900. július 11.

hazafias tisztelettel

Melitskó Frigyes. *M. Kovács Géza,*
műszaki bizottsági bizottsági jegyző.
elnök.

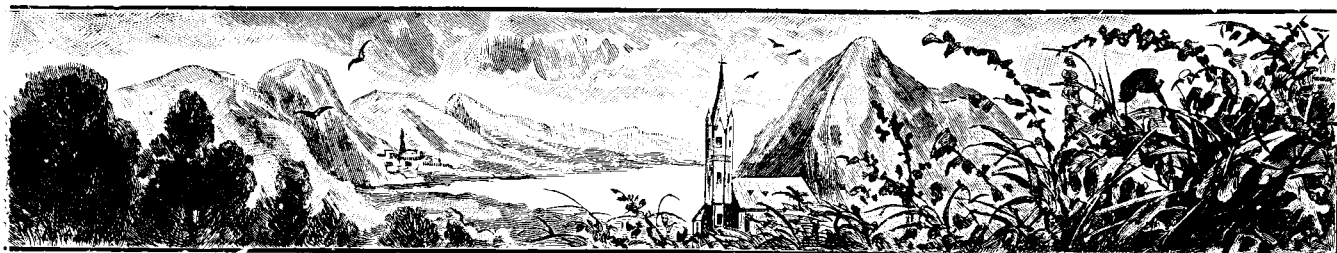

KIRÁNDULÁSOK.

As E. K. E. kirándulása a Meleg-Szamos forrásvidékéhez.

Nagyszabású kirándulást rendezett az Erdélyi Kárpát-Egyesület július 7-től 10-ig a Meleg-Szamos forrásvidékére. Ezt a vidéket ugyanis az E. K. E. teljesen feltárta és most már nyitva áll a nagy közönség előtt hazánknak ez a gyönyörű és fenséges vidéke. Az egyesület még

a tavaly 400 forintot szavazott meg erre a célra és *Czárán Gyula* műszaki bizottsági alelnököt kérték fel, hogy a munkálatokat vezesse.

A kirándulásnak éppen az volt a célja, hogy ezeket a munkálatokat átvegye. *Melitskó* Frigyes műszaki bizottsági elnök volt a vezetője ennek a kirándulásnak, melyen részt vettek: *Apáthy István* dr. és neje, *Dax Adolf* m. á. v. üzletvezető-helyettes és négy fia, *Szádeczky Gyula* dr., *Lészay Ferencz* (Magyar-Gorbó), *Wundszám Sándor* (Zombor), *Hirschfeld Sándor* nejével és fiával, *Hirschfeld* Elízka és Camilla, *Onderkó Rózsika* (Bpest), *Hámos Dezső* és *Pukács Endre* (Zombor), *Medgyesy Károly* dr. (Komárom), *Czárán Gyula* (Menyháza), *Sikó Kanut* (Meregyó) és *Radnóti Dezső* főtitkár. A 23 tagból álló társaság szombaton reggel indult el és este 7 órakor érkezett meg *Ponor*-telepre, hol sátor alatt meghált. Másnap reggel lóháton és gyalog megkezdték a *Szamos-forrás* vidékének bejárását.

Habár folyton hullott az eső, a társaság egy perczig sem lankadt, s reggel 5 órától esti 6 óráig a körút szebbnél-szebb pontjainál töltötte az időt. Kényelmes gyalogjárók, hídak, karfák, lépcsők könnyítik meg a túristáskodást. Ezek között a legimpozánsabb alkotás az a lépcső, a mely a *Moloch torka* nevű sziklahasadékba vezet, melynek végére épített terraszról gyönyörű vizesét szemlélhetünk. Ez az egyetlen alkotás 3 hónapi munkába került, melyen szakadatlanul 12 munkás dolgozott *Czárán Gyula* személyes felügyeletével és részvételével.

A déli ebédet a társaság a *Fortuna*-ligetben fogyasztotta el, melynek folyamán *Melitskó* Frigyes elnök az E. K. E. nevében hivatalosan is átvette ezeket az alkotásokat. Azután lelkes és meleg szavakban emlékezett meg arról a férfuról, a ki munkásságával s a természet iránt

való bámulatos szeretetével és páratlan bőkezűségével egy egész turista-egyesületet képvisel. (L. lapunk éln.)

A meleg és lelkes beszédre hosszantartó ovációban részesítette a társaság *Czárán Gyulát*, a ki erre költői szárnyalású hosszabb beszéddel válaszolt. Mikor ő a *Szamos-forrás vidékét* föltárta és annak szépségeit hozzáférhetőkké tette, mindig az a gondolat aggasztotta, vajjon nemcsak ő tartja szépeknek ezeket a természeti ritkaságokat, vajjon másokban is olyan nemes rajongást keltenek-e azok, mint ő benne? Éppen ezért fogadta szívesen az E. K. E.-nek közreműködését e hely föltárásában, mert ebben biztosítva látja azt, hogy munkája nem volt céltalan és nem enyészik el. Üdvözli a társaságot a természeti szépségek e birodalmában és különösen élteti az itt megjelent turistahölgyeket, a kik kiartásuknak, e nehéz és fárasztó útban e bámulatos példáját mutatták.

A költői szépségű beszéd után a társaság tovább ment, hogy folytassa a körút másik részének bejárását és mindjárt az út kezdetén bámulatba ejtette az a barlang, mely az *Aragyásza katakombái* néven lesz ismeretes. Az impozáns méretű barlangon keresztülmenve, a hegy túlsó oldalán jött ki a társaság, a látottaktól, a csodálattól eltelve. — Tovább folytatva az utat, egészen a körút végeig folyton újabb meg újabb szépségek ragadták el a társaságot, mely este 7 órakor ért vissza a ponori tanyához. Másnap reggel megnézték a cseppkőbarlangot és azután visszaindult a társaság, most már a rekiczeli úton jöven haza. Rekiczeli község előtt volt a túrista ebéd, a hol *Apáthy István* dr. felköszöntötte *Sikó Kanutot*, a kirándulás páratlanul figyelmes és vendégszerető házigazdáját; *Radnóti Dezső* *Melitskó* Frigyes biz. elnököt, a kirándulás fáradhatatlan és

lelkes vezetőjét. Este Kolozsvárt volt a társaság a legjobb hangulatban és erőben.*

Kirándulás a Királyköre. Az E. K. E. brassói osztálya augusztus hó 7. és 8-án kirándulást rendezett a Kiskirályköre, Krepaturára és Propástára. Mint följegyzésre méltó mozzanatot kell kiemelnünk ezuttal, hogy a rendkívül kedvező időben megtartott népes kiránduláson a brassóiakon kívül negyenyedi, kolozsvári és bécsi vendégek is vettek részt s vidéknek eme szépségeit elragadtatásukban egyenesen meséseknek nyilvánították.

Kirándulás Vajda-Hunyadra. A kolozsvári állami felsőbb leányiskola május 26—27-ikén kirándulást rendezett Vajda-Hunyadra, melyet az E. K. E. készített elő. Ebből az alkalomból az E. K. E. a következő köszönőiratot kapta:

Azon lekötelező szívességeért, a melylyel a kolozsvári állami felsőbb leányiskola f. é. május hó 26—27-ik napjain Vajda-Hunyadra rendezett kirándulásának előkészületeiben hathatós részt venni és annak sikerét első sorban biztosítani méltóztatott, e hó 15-ikén tartott tanárkari ülésünk határozata értelmében van szerencsénk őszinte köszönetünket kifejezni.

Nagyrabecsülésünk mellett maradtunk Kolozsvárt, 1900. évi június hó 29. Kiváló tisztelettel: *De Gerando Antonia* igazgató, *Dr. Cs. Papp József*, jegyző.

As idegenforgalom emelése.

Nagy mozgalom indult meg Budapesten az idegenforgalom emelése érdekében. Két bizottság is ülésezett e tárgyban a múlt hónapokban. Egyesületünk rég foglalkozik e kérdéssel és ezért érdekesnek tartjuk e két gyűlésről megemlékezni a következőkben:

A Magyarország idegenforgalmának emelésére alakítandó országos

* A Szamos-forrás vidékéről legközelebbi hosszabb közleményt hozunk képekkel és térképpel illusztrálva.

bizottság szervezése tárgyában az előkészítő-bizottság meghívására nem rég a képviselőház egyik ülésében szűkebb körű előértekezlet volt, melyen jelen voltak: Dr. *Münnich* Aurél, *Ráth* Péter, *Smialovszky* Valér és dr. *Papp* Samu orsz. képviselők, *Halmos* János polgármester, *Rákosi* Jenő az Otthon és *Vérszi* József a Budapesti Ujságírók Egyesületének elnöke, *Desseffy* Arisztid, a képviselőház háznagyti titkára, *Szekula* Gyula vasúti főfelügyelő, dr. *Preisz* Kornél min. titkár, *Szlatényi* Béla menetjegyirodai főnök és *Szigeti* János vasúti titkár.

Az értekezleten dr. *Münnich* Aurél elnökölt, a ki előadván az értekezlet ama célját, hogy természeti szépségekben bővelkedő országunk idegenforgalmának és az ezzel járó erkölcsi és anyagi gyarapodásnak emelésére az eddig szétszórtan működő tényezők egyesítése mellett nagyobb társadalmi akció létesíttessék, felszólította *Smialovszky* Valérrt ebbeli javaslatainak előterjesztésére. *Smialovszky* behatóan ismertette azt a szervezetet, melyet a létesítendő országos bizottságnak adni kellene. Szükségesnek tartaná, hogy a kormány, a főváros, a fennálló összes turisztági egyesületek, a nagyobb fürdők, a kereskedelmi kamarák, a sajtó egyesületei stb. küldjék ki képviselőiket a bizottságba, a mely a vidéken is turisztági központok létesítése érdekében megfelelően szervezkednék. *Smialovszky* képviselő előadása hosszabbeszmeccserére adott alkalmat.

Rákosi Jenő egészben helyeselte a felvetett eszmét, de a kérdés parcellázását tartaná szükségesnek; az ország egyes vidékeit külön-külön kellene a külfölddel ismertetni, végül utalt Norvégia példájára, ahol külön törvény szabályozza az idegenforgalmat.

Vérszi József a kérdés bifurkációját ajánlotta; az idegenek behozatalával párhuzamosan saját fürdőink emelése által meg kellene akadályozni, hogy évenként milliókat vigyünk ki külföldi fürdőkbe. Egyébként csak úgy vár az akciótól nagyobb hatást, ha azt a kormány támogatná, esetleg a közoktatási, közegészségi tanács stb. mintájára országos idegenforgalmi tanácsot létesítene.

Desseffy Arisztid, *Szekula* Gyula és *Szlatényi* Béla felszólalásai után *Smialovszky* reflektált a felvetett eszmékre, és azokat az általa kontemplált keretbe bevonhatónak gondolta. *Ráth* Péter, a ki időközben

átvette az elnöklést *Münnich* Auréltól, köszönetet mondott az előadónak, és azt javasolta, hogy a *Smialovszky* képviselő javaslatát sokszorosítsák, küldjék szét és egy ujjában összehívandó nagyobbkörű értekezleten hozzanak végleges határozatot. Az értekezlet a javaslatot elfogadta.

A másik gyűlést különösen a székesfőváros idegen-forgalmának emelése érdekében hívták össze. Ez a gyűlés így folyt le:

Halmos János polgármester értekezletet hívott össze, abból a célból, hogy megvitatás tárgyává tegyék a fővárosra nézve azt a fontos kérdést, vajon mily módokon lehetne keresztülvinni Budapest székesfőváros idegen-forgalmának azt az emelését, amely méltán várható volna nagy kifejlődöttségénél természeti és művészeti szépségeinél fogva.

Az értekezleten résztvett számos fővárosi bizottsági tag és több olyan férfiú a vasutaktól, az utazó-vállalatoktól s általában a világlátott emberekből, akik tapasztalataikból kifolyólag, hasznos útmutatásokat adhatnak az ügy helyes útra tereléséhez.

Az elnökölő polgármester előadta, hogy régóta sajnósan észlelik a fővárosnak a külföldről jövő utasok részéről való elhanyagoltatását. Ő maga is, aki sokat utazott, azt tapasztalta, hogy egyegy külföldi városnak, a mely sokkal jelentéktelenebb, mint Budapest, állandóan nagyobb idegen-forgalma van. Ez pedig, nem tekintve az erkölcsi hatásokat, anyagilag is rendkívül hátrányos a mi fővárosunkra nézve. Ezen a bajon tehát segíteni kell. Hivatkozik a polgármester azokra a munkálatokra, amelyek idevonatkozólag — s részben hatósági kezdeményezésre — készültek. Kijelenti előre is, hogy az ő célja nem az, hogy új hivatalokat kreáljanak, vagy új bizottságokat alakítsanak, hanem az, hogy praktikus javaslatok alapján komoly munkát végezzenek. Ezt a munkát folytonosan teljesítik ott is, a hol az idegen forgalom régi időktől fogva nagy arányokban történik, — annál inkább kell tehát ezt nekünk teljesítenünk. De schol maga a hatóság nem veszi az ügyet a kezeibe, hanem a társadalom működik, az illető állam és hatóság támogatásával. Kívánja, hogy az értekezletnek meglegyen a kívánt eredménye.

Havas Rezső abban a nézetben van, hogy az idegenforgalom ügyét teljes rendben, szakszerűen és eredményesen csakis az arra rendelt hivatal, vagy legalább is egyesület képes végezni. Mert láttuk nálunk is, hogy ilyen hiányában az ügy szépen elaludt. Szükség van tehát állandó városi forgalmi hivatalra. Külföldön is vannak ilyenek, és semmit sem biznak tisztán a társadalomra. Kíváltkívánálunk nem lenne ez helyes, a hol — a mint jól tudjuk — minden nemesebb mozzalom terhe egy és ugyanazon társadalmi osztályra: a közepes vagyonú, közepes állású polgárookra nehezedik. Ha megalakítják az állandó forgalmi hivatalt, az megteszi a kötelességét abban a főirányban, a mely a helyes reklámtérjesztésben nyilvánul meg. Bemutatja azt a díszesen illusztrált kötetet, a me-

lyet Norvégiából hozott s a melyet ott ingyen osztogatnak a külföldieknek. A főlészáló, mint a Magyar Földrajzi-Társaság alelnöke, azt az ígéretet teszi, hogy a társaság szívesen nyújtja támogatását az ügy érdekében.

Thiring Gusztáv szerint nemcsak az az oka, hogy az idegenek elkerülnek Budapestet, hogy a forgalmi vonalak kedvezőtlenek, hanem főleg az, hogy — az igazat megvallva — a külföldi nem találja meg azt, a mit keres: a föltétlen kényelmet s a művészeti ritkaságokat. A fősúlyt arra kell fektetni, hogy egyelőre a keleti tartományokból való közönséget édesgessük ide s aztán a sajtó útján igyekezzünk eloszlatni a nyugaton róluunk meggyökerezett balvélekedéseket.

Mátyus Arisztid azt javasolja, hogy a most jelenlevőkből s a még meghívandókból alakítsák meg azt a bizottságot, mely a tényleges működést még a nyár folyamán megkezdhesse, kérve a polgármestert az elnökösködés tovább vitelére.

Rác Károly szerint feltétlenül szükséges, hogy az egész ország minden irányába adjanak ki körutazójegyeket.

Szekula Gyula, a kassa-oderbergi vasút főfelügyelője előadja, hogy ez a vasút-társaság, az ő szerényebb eszközeivel is nagyon szép eredményeket ért el, abban az irányban, hogy Németországból igen nagy számú utast hozott be évről-évre a Tatra-vidékre. A többi vasútaknak is arra kell törekedniök, főleg a reklám eszközeivel, hogy külföldieket vonzanak be.

Láng J. az egyesület pénzbeli ügyeire nézve tesz javaslatokat.

Hirschfeld Antal rámutat arra a körülményre, hogy egynémely ország vagy tájék idegenforgalma fluktuál. A legújabb időkben azt látjuk, hogy Dánia, Svédország és Norvégia az, a melyet a külföldiek s főleg angolok a legörömebb látogatnak. Ennek pedig az az oka, hogy sikerült ezeknek az országoknak a külföldiek érdeklődését felkeltetniök és folytonosan ébren tartaniök. Hogy ezt a célt elérhessék, nem sajnáltak sem fáradságot, sem pénzt. Ugyanezt mi is elérhetjük szorgalmas munkálkodással és bizonyos aldozat-készséggel, a mely alól nem vonhatja ki magát sem a főváros, sem az állam, sem a társadalom. Indítványozza, hogy néhány nap múltán újra hívja össze a polgármester az értekezletet, amikorára az egyes értekezleti tagok írásban nyújthajtták be a polgármester tervezetere az észrevételeket.

Schöber Albert azt kívánná, hogy a polgármester vállalná el az idegenforgalom emelésére alakítandó testület szervezését. Azért szükséges ez, hogy meg legyen a testületben a kellő garancia s ha ez eként meglesz, bizonyára nem vonják ki magukat az érdekelt körök az anyagi hozzájárulástól. Ez pedig nélkülözhetetlen, mert tisztán a társadalomra bízni az ügyet nem lehet. Előadja aztán, hogy a magyar államvasutak milyen nagy áldozatokat hoznak az idegen-forgalom emelése érdekében. Ha az egyesület megalakul, az államvasutak ezt szívesen támogatnák.

Heltai Ferencz úgy értelmezi az egyesületet, hogy azt — nagy céljaihoz képest — nemcsak a főváros,

hanem az állam is támogatni fogja, erkölcsileg és anyagilag. Egyébiránt ő is abban a nézetben van, a melyben Thirring, hogy egyelőre ennek a megalakuló egyesületnek valami nagy eredménye nem lehet.

Másoknak is hozzászólása után, az értekezlet legközelebb újra gyűlést tart, a mikor a további teendőket beszéljük meg.

DIÁKTURISTÁSKODÁS.

As iskolai kirándulások rendszerezése.

A tanítóképző-intézeti tanárok Országos Egyesületének a pütkösti ünnepek alatt Kolozsvárt tartott legutóbbi közgyűlésén Mohar József (Győr) indítványára a következő határozatot hozták, u. m.:

1. A növendékek pedagógiai tanulmányainak kiegészítése, látókörük szélesbítése, nemkülönben kedélyművelő nevelői hatása czéljából szervezett, rendszeres iskolai kirándulások czélszerűek és szükségesek.

Evenként egy nagyobb és 2--3 kisebb kirándulás rendezendő.

2. A kirándulások az érdeklődés felkeltésével, a czél, a teljes utiterv előzetes közlésével, a fontosabb mozzanatok megismertetésével a szakszerű magyarázatokkal pedagógiailag *előkészítendő*k, útközben magyarázatokkal, felvilágosításokkal, útmutatásokkal *eredményessé*, az öröm és vidámság előmozdításával lehetőleg *kellemessé*, s a kirándulás után kellő formában (útinapló, jelentés, felolvasás) való számonkérés által *tartós értékűvé* teendők.

3. Felkérendő a közoktatásügyi kormány, hogy a tanulmányi kirándulás egységes szempontok szerint való rendezését az állami képzőkre nézve kötelezőleg rendelje el, a többi képzőket illetőleg pedig az iskolafentartó hatóságok figyelmét e fontos tényezőre hívja fel.

E határozati javaslattal egyidejűleg a választmány egy 8 pontba foglalt útasítást kapott az iskolai kirándulások szabálytervezetének a részletes kidolgozására.

A czél, időpont, kivitel, költség és rendezés szempontjaiból kiinduló gyakorlati útasítás így hangzik:

1. *A nagyobb kirándulások* távolabb fekvő, s természeti szépségükről, földrajzi fekvésükről, történelmi jelentőségükről, kulturájukról, iparukról, kereskedelmükről, gazdaságukról, vagy néprajzi viszonyaiknál fogva nevezetesebb helyekre és vidékekre irányítandók. Kívánatos, hogy a nem magyar ajkú vidéken elhelyezett képzők növendékei a magyar fajt és kulturáját ez úton is megismerjék, megszeressék s hogy a magyar fajú növendékek a más ajkúakat ismerni, becsülni és szeretni tanulják. E czélból a képzők kölcsönös látogatása is gyakorlatba hozandó.

A *kisebb* kirándulások czélja a képző vidéke nevezetességeinek, különösen népoktatási intézményeinek tüzetes megismerése.

2. A *nagyobb* kirándulás legfeljebb hat napig tart s e czélra a husvéti szünidő, vagy az iskolafentartó hatóság által e czélra engedélyezett szünnet használandó fel. Ezen kirándulások alól a növendékek okadatolt esetekben felmenthetők, ezektől szükség esetén el is tilthatók.

A *kisebb* kirándulások legfeljebb egy napig tartanak s akár a rendes, akár az igazgatói szünnapokon rendezhetők. E czélra a tanártestület évenként legfeljebb három, nem egymás után következő szünnapot engedélyezhet.

A helyi tanulmány-szemléletek a növendékeket sem a rendes iskolai elfoglaltságtól, sem a vallásgyakorlattól ne vonják el. Az ezeken való részvétel az ifjúságra nézve kötelező.

3. Az isk. évben megtartandó kirándulások egész programját a tanártestület előzetesen állapítja meg. Ennek keretében a részletes kidolgozás az egyes kirándulásokat vezető tanárok tiszte.

4. A kirándulásokon a vezetőn kívül minden tíz növendék után egy tanár vegyen részt. Nagyobb kirándulásokban az intézeti orvos részvétele kívánatos.

5. Különös gond fordítandó a *kellő fegyelmre* s az egészségügyi *óvintézkedésekre* (előzetes megvizsgálás, legszükségesebb úti gyógyszer).

6. A tanulmány-utak rendezéséhez, állandósításához a szegényebb növendékek támogatásához szükséges anyagi eszközök forrásai:

a) Az intézet *évi költségvetésének* e czélra felvett s legalább 300 koronát tevő állandó tétele.

b) Az évi befizetésekéből, előadások jövedelmeiből, társadalmi úton befolyó összegből létesítendő *kirándulási alap*.

c) A résztvevő növendékek hozzájárulásai a kirándulás költségeihez.

7. A kirándulásban résztvevő tanárok tényleges költségei az iskolafentartó hatóság által fedeztessenek.

8. A kirándulások sorába a székesfőváros megtekintése első helyen felveendő.

A jövő tanítónemzedék körében terjesztendő okszerű és így a nevelésügygel is kapcsolatos turistaságnak a fentemlitett előkelő tanügyi testület részéről való egyhangú felkarolását melegen üdvözljük.

Azonban meglepetések vagy esetleges balesetek megelőzésére ajánlatos volna minden tájszépséghez teendő kiránduláshoz az illető turista egyesületek figyelemztetését és útbaigazításait is meghallgatni.

KÖNYVESHÁZ.

Mártacsúcs.

Jordán Károly dr. Budapestről fenti czim alatt a "L' Echo des Alpes" áprilisi füzetének vezető cikkelyében élénk tollal megírott tátrai hegymászásról számol be, melyet tavaly nyáron vezető nélkül másodmagával egy addig névtelen hegyesúcsra tett s azt turista gavallériával női kísérelőjének nevével *Mártacsúcsnak* keresztelt.

Előre is figyelmeztet szerző, hogy kellő felszereléssel és öltözetben indulnak útnak, eltérően kirándulásra induló selyem blúzus hölgyeinktől és lakkezipős urainktól, kik szalonturista módra a legkisebb köd láttára meghátrálnak, hogy visszatérve valóságos rémtörténeteket adjanak elé.

Továbbá megérdemelt gúnynyal törpécskét azok felett, kik nálunk hiúságból csúcsmászásokat örökítenek meg a menedékházak vendégkönyveiben, holott azok kétharmad része csak a képzelet szüleményei.

Különben megjegyzendő, hogy ilyesmi másutt is előfordúl és jóllehet a mi alpinistáinkra ráfér ez a kis megrovási kaland, mert a hegymászásban nem igen szokták magukat megerőltetni: még se helyeselném a külföld előtt éppen annyira föltárni ezt a sajnosan igaz gyöngeket, ha nem látnám azt, miszerint szerző saját személyében önkéntelenül a magyar hegyászó komoly típusát mutatja be.

Ezért érdekes a Jordán dr. és fiatal társnőjének a vállalkozása, kik 1899. július hó 28-án negyed 4 órakor hajnalban keltek útra a Csorbatótól és nem kis fáradsalmak után — egyszeri étkezés mellett — d. u. háromnegyed 5 órakor érték el a 2445 m. magas *Mártacsúcsot*, honnan a köd eloszlásával úgy a lengyel, mint a magyar oldal természeti szépségeiben zavartalanul gyönyörködhetek.

Másfélórai pihenés után — vörös zászlót tűzvé a csúcsra — kezdetét vette a leszállás, mely a beálló éjszakkal nem kis nehézségekkel járt, de éjfélkor mégis szerencsésen leérkeztek a poprádtói menedékházhoz, mely rozoga épület helyén maholnap új turistaszálló fog emelkedni.

A több mint 7 oldalra terjedő leírás-hoz két magyarázó rajz van a szöveg közé nyomtatva és szerző dicséretére legyen mondva, hogy a földrajzi nevek — a zárójel közé tett szószerinti francia fordításon kívül — mindenütt kizárólag magyarul vannak megemlítve.

Az Echo szerkesztőjét is elismerés illeti, hogy a magyar helyesírás Scylla-Charybdiseit kikerülni igyekezett.

Tavaly Siegmeth barlangkutatónk, most pedig Jordán dr. jeles hegy-mászónk mutatkoztak be a Nemzetközi turista kongresszus küszöbén a külföldnek a magyar turistaság nem kis díszére.

Tehát mégis csak vannak nálunk is lelkes férfiak, kik a külfölddel szemben ezen a téren is nemes versenyre kelnek, hogy a magyar föld iránt érdeklődést keltsenek.

A hazai turisták egymás közötti kölcsönös üdvözlésére annak idején ezt a jelszót ajánlottam:

G y o p á r é s ü d v !

Kíváncsi volnék, hogy a Nemzetközi turista kongresszuson Párisban vajjon mitszólottak volna a különböző nemzetbeli bajtársak, ha azzal a javaslattal állok elé, miszerint nemzetközi turista közsöntésül válasszuk az „Excelsior“-t.

Utólagos jóváhagyás reményében legyen szabad ezzel köszöntemem a L'Echo des Alpes velünk is szívélyes viszonyban álló derék szerkesztőjét abból az alkalomból, hogy olvasói figyelmét szellemileg Magyarország felé terelte.

Merza Gyula.

EGYESÜLETI ÉLET.

A központ gyűlései.

A jun. 15-én tartott közgyűlés előtt, tehát jun. 14-én igen érdekes választmányi gyűlést tartott az E. K. E. központi választmánya Feilitzsch Arthurbaró orsz. képviselő elnöklésével.

A gyűlés mindenekelőtt előkészítette a másnap tartandó közgyűlés ügyeit, úgy ahogy ez tényleg a múlt fűzetünkben között módon lefolyt.

Ezután tárgyalták az Emke-kölesön ügyét és jóváhagyólag vették tudomásul, hogy az elnökség visszavette a megelőző gyűlésen megállapított memorandumot és az ügyet a békés megoldás terére vitte.

Főtitkár bemutatja az Erzsébet-lobogót, mely dícsőült Erzsébet királyné emlékére készült. A díszes lobogó készítési költségeit a választmány folyósítja.

A pénzügyminiszter engedélyezte az egyesületnek, hogy újabb tárgysorsjátékot rendezzen. Örvendetes tudomásul vették és megbízták az elnökséget, hogy a sorsjátékot rendezze meg.

A belügyminiszter körrendeletet bocsátott ki, melyben felkéri a törvényhatóságokat, hogy az E. K. E.-alkotásokat vegye védelmébe. Hasonlóképp utasította erre a csendőrséget is. Örvendetes tudomásul vették.

Az E. K. E. pezsgő után az egyesület eddig 600 koronát vett be. Az elnökség végül is megvizsgáltatta a pezsgőt és erről Hanó Vilmos dr. igen kedvező nyilatkozatot állított ki. Örvendetes tudomásul szolgál.

Az E. K. E.-rum-ra vonatkozó címekét a választmány helybenhagyja.

A p o n o r i é s p i l i s i m e n e d é k h á z a k felépülvén, addig is, míg az erre vonatkozó részletes jelentés beér-

kezik, a választmány folyósítja az építési költség első részletét.

A tordahaszadeki út költségeinek fedezésére vonatkozólag elfogadja a választmány a vármegyei alispán javaslatát.

Főtitkár jelenti, hogy a Szamos-forrás vidékét Czárán Gyula a megszavazott 800 korona költség erejéig ellátta a szükséges úttal, hidakkal, jelzésekkel. A készített turista alkotásokat a műszaki bizottság Melitskó Frigyes biz. elnök vezetésével átvette és az összeg folyósítását kéri. A folyósítást kimondják és egyben köszönetet szavaznak ez ügyben eljáró Czárán Gyula és Melitskó Frigyes tagoknak.

A m.-vásárhelyi kiállításra az egyesület balneológiai szakosztálya is részt óhajtván venni, erre a felhatalmazást megadják.

Az E. K. E. gyűjtőra vonatkozólag kedvező vélemény érkezőn be, a szerződés megkötésével az elnökséget felhatalmazzák.

Főtitkár bejelenti a kányafő-út elkészítését. Tudomásul vették.

Főtitkár a Néprajzi Múzeum ügyeiről részletes jelentést tesz. Tudomásul szolgál.

Az E. K. E. kola-likőrt a Szilágyi Eleonora czég elkészítvén, megállapítja választmány annak elnevezését.

Több apróbb ügy tárgyalása után a gyűlés véget ért.

Osztályok gyűlései.

Az E. K. E. brassó-vármegyei osztálya Orbán Ferenc elnöklete alatt a Kertsch Villa helyiségében 1900 évi július hó 9-én választmányi ülést tartott.

Elnök az ülést megnyitja és fölkéri a titkárt helyettesítő Föder Sándort a m. évről szóló jelentés fölolvására, melyből kitént, hogy a múlt évben a tészla-i menedékházat a központtól nyert és még nyerendő 180 frnyi költséggel jó karba helyezte, berendezette s a forgalomnak átadta, továbbá a Kis-Királykő és Krepaturához vezető utakat, valamint az épületeken észlelt hiányokat szintén a központtól nyert 41 forintnyi költséggel helyreállította illetve 11 oszloppal s 4 táblával jelezte, épületeit berendezésekkel együtt tüztkár ellen biztosította, 3 jól sikerült nagyobb és több kisebb kirándulást rendezett s jelentékeny számú idegent kalauzolt s a vidékünket meglátogatni szándékozó turisták levélbeli kérdézőkódéseire nyomban bő fölvilágosítást adott, a megérkezetteket elszállásolta s az osztály valamint az idegen turisták érdekében minden lehető elkövetett a mi szép vidékünk megismertetését és megkedveltetését előmozdíthatja.

A jelentést tudomásul vették s Föder Sándornak sokoldalú s sikeres működéseért hálás köszönetet mondtak.

A pénztáros jelentése alapján tudomásul vették a számadásokat és megállapították a folyó évi költségvetést.

Elnök előterjeszti, hogy az E. K. E. kerékpáros osztályának felhívása folytán az itteni osztály keretében egy kerékpáros kör alakítás érdekében kibocsátott aláírási íven tíz kerékpározó egyesületi tag a kör megalakítását kívánatosnak mondja ki s ezzel kapcsolatosan

osztálypénztáros is jelenti, hogy a kolozsvári osztályelnök személyesen is itt járva — körvonalozta a kör teendőit, kiemelvén, hogy a gépnek a turistaság szolgálatába leendő felhasználása s ezzel kapcsolatosan az utazó kerékpárosok részére felállítandó javító szekrények elhelyezése lenne egyelőre főczélja a körnek.

A választmány örömmel üdvözlöi az eszmét s midőn a kerékpáros körnek megalakulását kellő megfontolás után kimondja, — fölkéri Timon Zoltán faiparszakiskola igazgatót a kör vezetésére, minek megtörténte után a kör ügy belszervezkedését, mint további működését egy külön összehívandó értekezleten fogja megállapítani.

Ezen határozatot a megjelent kerékpáros tagokkal nyomban közölték.

Az E. K. E. alkotások védelme.

Gyakran megtörténik, hogy az E. K. E.-nek nagy költséggel elkészített menedékházait megrongálják, útjelző tábláit ellopják. Ez okból az E. K. E., műszaki bizottsága javaslatára, felkereste a belügyminisztert, hogy az E. K. E. alkotások megvédelmezése iránt valamely formában intézkedjék.

A belügyminiszter meghallgatta az E. K. E. kérését és az alábbi körrendeletet intézte az erdélyi vármegyékhez és hasznoló utasítással látta el a csendőrséget is.

A körrendelet így hangzik:

Magy. kir. belügyminiszter.

49970 szám.

II.

A mint a vármegye közönsége előtt is ismeretes, az Erdélyi Kárpát-Egyesület azon czélból, hogy a hazai és külföldi turistáknak az ország Királyhágón túli részében való utazást megkönnyítse, a havas jellegű helyekre útjelző táblákat és menedékházakat állíttatott fel.

Ezen tábláknak és menedékházaknak az a czéljuk, hogy miként az külföldön is, jelesül Svájcban és Tirolban gyakorlatban van, a turisták minden további kérdézőkódés nélkül tájékozódjanak, hogy hol járnak és kitűzött czéljuk felé, mely irányban kell menniök és hol találnak pihenésre, meghálásra alkalmas helyeket.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület f. évi január hó 12-én 51. sz. a. hozzámm intézett beadványában panaszt emelt, hogy az osztályaitól mindúntalan vett jelentések szerint, az útjelző táblákat ellopják, a menedékházakat pedig megrongálják.

Mint hogy ezek szerint a hazafias közönség közadakozásának, a Királyhágón túli természeti szépségek feltárására való felhasználása czéljaitól áldozat és munka: felhívom a vármegye közönségét, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület alkotásainak megvédelmezése czéljából szükségesnek mutatkozó intézkedéseket tegye meg.

Budapesten, 1900 évi június hó 12-én.

A miniszter helyett:

Gulner,
államtitkár.